

Prvi deo: Pregled

Ključni tekst: 1. Korinćanima 10,11

Središte proučavanja: 1. Korinćanima 10,1–13; Matej 2,15; Isus Navin 1,1–3; Dela 3,22–26; Jevrejima 3,7–4.11; 2. Korinćanima 10,3–5

Tipologija je jedan od glavnih načina na koji novozavetni autori koriste Stari zavet i ukorenjena je u istoriji i teologiji. U Starom zavetu, tipovi su poput vrste istorijske analize koja predviđa stvarnost koju će doneti Isus. U tom smislu, tipologija je oblik proročanstva predskazanih kroz događaje, a ne kroz reči. Tipologija je takođe utemeljena na teologiji jer Bog vodi događaje, bira određene pojedince i uspostavlja institucije koje proročki nagoveštavaju iskupiteljsku stvarnost, koju je pokrenuo Isus. Poput proročanstva, tipologija ukazuje na Božji suverenitet nad istorijom jednog naroda i celog čovečanstva.

Uprkos važnosti koju ima tipološko tumačenje Svetog pisma, mnogi hrišćani nisu upoznati sa tom temom. Proučavanje Knjige Isusa Navina pruža odličnu priliku da naučite više o biblijskoj tipologiji i da razmotrite kriterijume za identifikaciju tipova u Starom zavetu, njihovo ispunjenje u Novom zavetu i praktičnu relevantnost tipologije za adventiste danas.

Putem tipologije, koja ističe Božje obrasce u celom Svetom pismu, ljudi mogu da shvate Njegov suverenitet nad istorijom i Njegovu trajnu milost prema čovečanstvu, uprkos upornom grešenju Njegove dece. Istorija je platforma na kojoj Bog otkriva svoju ljubav prema čovečanstvu. Ovo otkrivenje se odvija kroz različite faze, zamršeno povezane sa jedinstvenim izrazima večnog saveza između Boga i Njegove tvorevine. Ovi izrazi čine okosnicu tipologije. Obrasci koji se nalaze u tipologiji Isusa Navina ističu Božju želju da spasi svoj narod, kako bi uživali u Njegovom prisustvu i odmorili se, bez straha, u Njegovoj neverovatnoj ljubavi.

Drugi deo: Komentar

Definicija

Nije preterano tvrditi da „istorijski, adventizam sedmog dana nije samo proročki pokret, on je i tipološki pokret“. Od početka adventizma, „tipologija je bila metod koji je korišćen za procenu, iskustvo i razumevanje adventističkog identiteta, uloge i poruke u istoriji spasenja“. – Erick Mendieta, „Typology and Adventist Eschatological Identity: Friend or Foe?“ *Andrews University Seminary Student Journal*, no. 1 (Spring 2015): str. 45, 46. Postoje dve vrste tipologije: vertikalna i horizontalna. Vertikalna tipologija se tiče odnosa nebeske i zemaljske svetinje. Najpoznatiji je i najproučavaniji način u okviru adventizma. Horizontalna tipologija uključuje odnos između Starog i Novog zaveta, i to je jedan od primarnih načina da se razazna Isus u spisima „Mojsija i svih proroka“ (Luka 24,27). Horizontalna tipologija biće fokus naše lekcije za ovu sedmicu.

Tradicionalno shvatanje tipologije može se sažeti u sledeću definiciju: „proučavanje osoba, događaja ili institucija (tipovi) koje je Bog osmislio da predoče njihova ispunjenja u poslednje vreme (antitipovi) u Hristu i u evandeoskoj realnosti koju je On doneo“. – Richard M. Davidson, *In the Footsteps of Isus Navin* (Hagerstown, MD: Review and Herald, 1995), str. 26. Ovakva definicija nije proizvoljno nametnuta Svetom pismu, već proizlazi iz pregleda odlomaka u kojima se grčki izraz *typos* (tip) javlja u Novom zavetu (1. Korinćanima 10,1–13; Rimljanima 5,12–21; 1. Petrova 3,12–21); kao što je prikazano u uticajnom delu čiji je autor Richard M. Davidson, *Typology in Scripture: A Study of Hermeneutical Typos Structures* (Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 1981).

Prepoznavanje tipologije Isusa Navina

Prema Dejvidsonovoj definiciji, postoje četiri kriterijuma za identifikaciju tipova i antitipova: istoričnost, podudarnost, prefiguracija i eskalacija. Prvo, tipovi su istorijske stvarnosti dokumentovane u Starom zavetu. Kada se novozavetni autor osvrće na Stari zavet kako bi pronašao tipove, on traži događaje, osobe ili institucije ukorenjene u istoriji. Na primer, u parabolama nema tipološkog značaja (uporedi sa Isus Navin 9,7–15; 2. Samuilova 12,1–4). U tipologiji, Bog deluje u istoriji, stvarajući obrasce od proročkog značaja koje će kasnije Njegov narod i proroci prepoznati. Iz novozavetne perspektive, nema sumnje da je Isus Navin istorijski lik. U svom završnom govoru, Stefan pripoveda o ulozi Isusa Navina kao vođe

Izrailja tokom osvajanja, za vreme kog je šator od sastanka donet u Hanan (videti Dela 7,44.45). Isus Navin se takođe pominje u Jevrejima 4,7.8 kao onaj koji je doneo privremeni odmor Izrailju.

Još jedan fundamentalni korak u identifikaciji tipoloških odnosa između Starog i Novog zaveta je prisustvo legitimnih podudarnosti. Ove podudarnosti moraju biti istorijski validne, autentične, a ne samo slučajne ili imaginarne. Pored podudarnosti pomenutih u lekciji od srede, Isus Navin i Isus dele isto ime, koje se razlikuje na hebrejskom i grčkom, kao i na engleskom. Čini se da ovo nije slučajno iz dva razloga. Pre svega, ovaj naziv je prvi u biblijskom kanonu sa teoforičnim elementom, konkretno, rečcom koja se odnosi na Božje ime. Ime Isus Navin je kombinacija hebrejskog glagola *ysh* ' (spasiti) i rečce *yo* (jo), što je skraćenica od Jahve (obično se prevodi kao „GOSPOD“). Drugo, Isus Navin nije njegovo originalno ime. Mojsije je, verovatno pod božanskim uticajem, promenio ime iz Osija (spasenje) u Isus Navin (Jahve je spasenje) (4. Mojsijeva 13,17).

Treći element koji treba uzeti u obzir je prefiguracija. Bog proročki osmišljava legitimize tipove koji bi mogli biti prepoznatljivi i pre njihovog ispunjenja, bar u svojim osnovnim konturama. Ovaj element pojačava ideju da novozavetni autori nisu oni koji kreativno izmišljaju veze između zaveta. Proročki element starozavetnog tipa već je upisan u biblijski tekst. Iz tog razloga, prvobitna publika je mogla da shvati ovaj predviđajući značaj kroz tragove koje su ostavili nadahnuti autori. Kada je većina tragova pronađena, pošto su čitaoci upoređivali jedno po jedno prethodno otkrivenje sa novijim, sasvim je prirodno da su tipovi postajali sve očigledniji kako je kanon rastao.

Ovde treba ponovo naglasiti dve važne tačke. Prvo, samo su događaji povezani sa Hristom mogli da otkriju mesijanski značaj Starog zaveta u punoj snazi. Drugo, u istoriji tumačenja, neki tipovi su prepoznati samo retrospektivno. Ipak, ove činjenice ne isključuju postojanje proročke važnosti u originalnom kontekstu i mogućnost da izvorna publika prepozna taj značaj. Identifikovanje ovih tekstualnih naloga služi kao kontrola u tumačenju, sprečavajući čitaoca da nametne tekstu nešto čega nema. Bez takvih kontrola, tipologija se lako deformiše u alegoriju. Alegorija je bila dominantan metod biblijskog tumačenja tokom srednjeg veka. Za razliku od tipologije, alegorija pronalazi duhovna značenja u Starom zavetu koja su strana autorovoj nameri i izvornom kontekstu.

Ovde se može pomenuti dodatni tekstualni nalog, koji potvrđuje tipologiju Isusa Navina u Starom zavetu: jedinstveni karakter veze Isusa Navina sa misijom Anđela Gospodnjeg, prethodećeg Hrista u Petoknjižju. Dejvidson sugerise da „opisi misije Isusa Navina i misije Anđela Gospodnjeg sadrže brojne paralelne izraze, koristeći potpuno iste hebrejske reči. I Isus Navin i Anđeo Gospodnji trebalo je da „pređu ispred“, „idu ispred“ Izrailja, „vedu ih u zemlju“ i „navedu ih da je naslede“ (uporediti 2. Mojsijeva 23,23; 4. Mojsijeva 27,17.21; 5. Mojsijeva 3,28; 31,3.23). Dejvidson takođe podvlači direktnu vezu između Isusa Navina (sveštenika nakon izlaska iz Egipta) i Mesije u Zahariji 6,12, u kojoj „prorok izjednačava ime Isusa sa Mesijom: ‘I reci mu govoreći [Isusu, sinu Josedeckovom], ovako veli Gospod nad vojskama: evo čovjeka, kojemu je ime klica, koja će klijati s mjesta svoga i sagrađiće crkvu Gospodnju!’“ – Davidson, *In the Footsteps of Joshua*, str. 29, 30.

Poslednji kriterijum za identifikaciju tipologije koji ovde treba pomenuti je eskalacija. Koncept eskalacije dobro je ilustrovan metaforom „senke“, koju je koristio autor Poslanice Jevrejima da objasni odnos između levitskog sistema prinošenja žrtava, uključujući praznike i rituale, koji su ukazivali na Isusa. Eskalacija uključuje uzdizanje ili intenziviranje od tipa do antitipa: krešendo od lokalnog do univerzalnog, od privremenog do konačnog, od vremenskog do večnog, i od ljudskog do božanske sfere.

Ova progresija je evidentna u tipologiji Isusa Navina. Kao što je Isus Navin predvodio osvajanje Hanana i obezbedio privremeni odmor Izrailju, novi Isus Navin komanduje nebeskom vojskom u kosmičkoj borbi „s poglavarima i vlastima, i s upraviteljima tame ovoga svijeta, s duhovima pakosti ispod neba“ (Efescima 6,12). Njegova pobjeda je konačna i daje večni počinak Božjem narodu.

Biblijska tipologija je fascinantna oblast biblijskih studija i ne bi trebalo da bude ograničena samo na teologe. U svom dijalogu na putu za Emaus, Isus je nežno prekorio dvojicu učenika što nisu tipološki čitali Sveto pismo:

„I on im reče: o bezumni i sporoga srca za vjerovanje svega što govoriše proroci! Nije li to trebalo da Hristos pretrpi i da uđe u slavu svoju? I počevši od Mojsija i od sviju proroka kazivaše im što je za njega u svemu pismu.“ (Luka 24,25–27). Neka adventisti sedmog dana izbegnu istu grešku danas.

Treći deo: Primena u životu **Božja doslednost danas**

Različiti tipovi su zasnovani na istorijskim obrascima koji su bili pod uticajem božanskih intervencija, kao rezultat Božjih obećanja. Oni pokazuju Božju vernost u Njegovim interakcijama sa čovečanstvom i Njegov vrhovni autoritet nad istorijom. Tipologija nije samo metod za tumačenje Starog zaveta u odnosu na Isusa; to je i način tumačenja istorije.

Šta mislite, kako vam Božja doslednost i kontrola nad istorijom mogu pomoći da se nosite sa neizvesnostima ljudskog postojanja?

Tipologija danas

S jedne strane, proučavanje tipologije nam pomaže da razumemo ko je Isus i šta Bog radi kroz Njega. Pokazuje kako pojedinci kao što su Mojsije, Aron i David nagoveštavaju uloge Mesije kao sveštenika, proroka i cara. Slično tome, institucionalni tipovi, kao što su žrtve i verski praznici poput Pashe, otkrivaju zamensku prirodu Njegove misije. Tipološki događaji takođe ukazuju na stvari koje će Isus učiniti u ime svog naroda. S druge strane, tipologija otkriva Božja očekivanja u vezi sa Njegovom decom.

Uzimajući u obzir ova dva aspekta tipologije, šta sledeći tipovi otkrivaju o Isusu i kako možete koristiti njihove primere da oblikujete svoj život u skladu s Božjom voljom?

1. Isak pokorno leži na oltaru (1. Mojsijeva 22, uporedi sa Jevrejima 11,17–19)

2. Josif kao oslobodilac svoje porodice u njegovoj interakciji sa braćom (1. Mojsijeva 44,45)

3. Mojsije kao izbavitelj i zastupnik Izrailja (2. Mojsijeva 32,30–34)

4. David kao izabrani (mesija) car u interakciji sa Saulom (1. Samuilova 24,26)
